

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ІНСТИТУТ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра англійської філології та перекладу

**ПРОГРАМА ЕКЗАМЕНУ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
НАУКОВИЙ СЕМІНАР ІЗ ЗАГАЛЬНОГО МОВОЗНАВСТВА**

Змістові модулі:

- «Науковий спецкурс (Концептологія)»
- «Науковий спецсеминар(Контрастивна лінгвістика)»
- «Науковий спецкурс (Семантика)»
- «Науковий спецсеминар (Корпусна лінгвістика)»

для аспірантів

спеціальності 035 Філологія

освітньо-наукового рівня «доктор філософії»

освітньо-наукової програми 035 Філологія

Форма опису програми екзамену

Поля форми	Опис поля форми
	<p>До екзаменаційного білету комплексного іспиту входять питання, які охоплюють модулі дисципліни «Науковий семінар із загального мовознавства».</p> <p>Іспит проходить у письмовій та усній формі. Підготовка до іспиту починається з допуску за результатами обчислення сумарних рейтингових балів. На підготовку до іспиту відводиться 15 днів після допуску.</p> <p><u>Письмова частина:</u> аспірант отримує письмове дослідницьке завдання за тематикою одного із пройдених модулів. Завдання виконується у письмовій формі у вигляді реферату протягом 10 днів та подається належно оформленим у роздрукованому вигляді.</p> <p><u>Усна частина:</u> презентація фрагмента методології власного дослідження за матеріалами одного з модулів, на вибір аспіранта.</p>
Курс	3
Спеціальність	035 Філологія
Форма проведення: <i>письмова / усна / комбінована</i>	Комбінована
Тривалість проведення:	2 години
Максимальна кількість балів:	40
Вимоги до письмової частини	<p>Зміст реферату повинен мати логічну будову, відбивати основні наукові теорії, здобутки і напрацювання наукової галузі. У рефераті повинні бути правильно оформлені посилання на видання та описи дослідницького досвіду. У тексті реферату міститься аналітичний огляд основної теоретичної літератури, стисла оцінка попередніх здобутків та доробку окремих науковців, а також вказується перспектива розвитку наукової парадигми.</p> <p>Титульна сторінка оформлюється за стандартними вимогами та включає назву навчального закладу, кафедри/підрозділу, до якого прикріплений здобувач. По центру великими літерами вказується тема реферату, нижче – прізвище та ім'я здобувача. У правому нижньому кутку аркуша міститься інформація про наукового керівника дослідження, вчене звання, вчений ступінь, прізвище та ім'я.</p> <p>Текст реферату має містити структурно-сміслові компоненти (підрозділи, пункти, параграфи), бути логічно структурованим та зв'язним, з обов'язковими посиланнями на процитовані фрагменти та визначення. У кінці логічних частин подаються висновки.</p> <p>З нового аркуша подаються бібліографічні першоджерела у алфавітному порядку згідно чинних вимог до оформлення. У списку літератури містяться тільки ті джерела, які використані для написання реферату. Кількість джерел співвідносна із обсягом тексту реферату.</p> <p>Технічні вимоги: Текст реферату виконується шрифтом Times New Roman, кегель 14, інтервал 1,5, відступ абзацу 1,27. Береги: ліве – 3 см, праве, верх і низ – по 2 см.</p>
Вимоги до усної частини	<p>У день іспиту аспірант виступає із промовою, що підтримується презентацією і/або роздатковим матеріалом. У своєму виступі аспірант демонструє частину методології свого дослідження, частину вибірки, яка опрацьована за допомогою методів / підходів, освоєних у пройдених модулях, а також інтерпретує отримані результати.</p> <p>Тривалість виступу – 5-8 хвилин. Кількість слайдів презентації – 10-12. Після презентації відбувається обговорення з екзаменаторами, під час</p>

	якого аспірант пояснює деталі методології, деталізує дані та аргументує висновки. Тривалість обговорення – 12-15 хвилин.			
Критерії оцінювання:	Письмова частина		Усна частина	
	Витримано формальні та змістовні вимоги: логічна структура, послідовність викладу, оформлення	20 балів	10 за презентацію + 10 за дискусію	20 балів
	Витримано змістовні вимоги: логічна структура, послідовність викладу. Частково порушені технічні: оформлення й форматування сторінок	18 балів	Висвітлено усі дані з аргументованою інтерпретацією. Надано вичерпні відповіді з роз'ясненнями на усі питання	20 балів
	Витримано змістовні вимоги: логічна структура, послідовність викладу. Недбало виконані технічні: оформлення й форматування сторінок	16 балів	Висвітлено усі дані з аргументованою інтерпретацією. Надано відповіді з роз'ясненнями на більшість питань.	18 балів
	Частково порушені змістовні вимоги: логічна структура, послідовність викладу. Частково порушені технічні: оформлення й форматування сторінок	14 балів	Висвітлено більшість даних з аргументованою інтерпретацією. Надано відповіді з роз'ясненнями на більшість питань.	16 балів
	Недбало виконані змістовні вимоги: логічна структура, послідовність викладу. Недбало виконані технічні: оформлення й форматування сторінок	12 балів	Висвітлено основні дані з певною аргументацією. Надано відповіді й часткові роз'яснення на частину питань.	14 балів
	Недотримано технічні та змістовні вимоги: логічна структура, послідовність викладу, оформлення	11 балів	Висвітлено окремі дані з певною аргументацією. Надано часткові відповіді без детального роз'яснення на частину питань.	12 балів
Перелік допоміжних матеріалів:	-			
Орієнтовний перелік питань:	<p>1. Емпіричні методи дослідження: переваги для мовознавства й літературознавства.</p> <p>2. Розуміння versus пояснення. Дві культури Ч. П. Сноу. Наукове вивчення значення. Емпірична естетика. Невірні уявлення про емпіричні дослідження. Основні положення філософії науки. К. Поппер: білі лебеді та чорні лебеді. Імунні теорії. Монометодологія та її проблеми.</p> <p>3. Основні постулати Майкла Шермера. Чому анкетування важливе. Відкриті і закриті запитання. Шкали вимірювання. Типи запитань. Шкала семантичних диференціалів. Дизайн</p>			

анкети. Процедура.

4. Конструювання концептуальної моделі. Вибір типу дослідження. Як уникнути упередження спостерігача. Шкали вимірювання.

5. Аналіз якісного дослідницького матеріалу. Незалежна і залежна змінні. Міжгруповий план дослідження. Внутрішньогруповий план дослідження. Контрольні групи.

6. Мова як система і мова як мовний акт.

7. Єльмлева модель мови: план виразу і план змісту.

8. Якобсонова рецепція Гусерлевої ідеї універсальної граматики. Якобсонове розділення мови на парадигму і синтагму.

9. В.Проп і формальний аналіз наративу.

10. Часовий аспект формування постструктуралістської доктрини та її критико-теоретичний аспект (Ж.Деріда, Ж.Дельоз, Ф.Гватарі, М.Фуко, Ж.Лакан, Р.Барт, Ю.Кристева).

11. К.Леві-Строс і долання меж лінгвістики для дослідження культури.

12. Трансцендентальне означуване і ієрархія досвіду, заснованого на бінарному розумінні мови. Означник vs означуване.

13. Поняття письма. Відмінність від писемності як репресивної форми.

14. Ідея граматології. Відсутність первинної мови і принцип «більш ніж одна мова».

15. Поняття перекладу і метафора.

16. Постструктуралістська соціологія П.Бурдьє.

17. Уявність соціальних інститутів в концепції К.Касторіадіса.

18. Ж.Бодрійяр про симулювання соціальної і політичної реальності.

19. Підхід Л. Вітгенштейна до виділення категорій, категоризація й концептуалізація, логічний і когнітивний підходи до вивчення концептів.

20. Концепти мови та концепти культури, підхід Дж. Фодора.

21. Теорія лінгвокультурного концепта А.Вежбицької.

22. Славістична парадигма концептології: концептуальний аналіз за Ю.Степановим, С.Карасиком, О.Кубряковою.

23. Мовні та концептуальні картини світу. Типи картин світу. Теорія Сепіра-Уорфа. Етноспецифічні мовні картини світу.

24. Мовні картини світу уявних світів. Типологічні ознаки природних та штучних мов у реальних і уявних світах.

25. Типи сигнальних систем. Омонімія та синонімія як механізми саморегуляції відкритих систем різної етіології. Гносеологічний релятивізм та мовна відносність. Полісемія першооснов індоєвропейських мов.

26. Множинність інтерпретацій у типологічних зіставленнях мовних знаків. Критерії контрастивного дослідження явищ мови та мовлення.

27. Виокремлення мовних категорій, співвідношення наукових, побутових і логічних категорій, поняття картини світу.

Основи концептуального аналізу.

28. Термінологічні аспекти «слово – лексема – поняття – концепт», дефініція та компоненти концепта, концепти в картині світу.

29. Концептуальний зміст знаків. Співвідношення концептів, ємність концепта, когнітивна природа концепта.

30. Дослідження сприйняття та розуміння, абстрактність і конкретність концепта. Прототипи й концепти: спільні й відмінні риси.

31. Підхід Ж.Фоконьє до динамічних семантичних процесів, семантичний зсув, контекстуальна орієнтація. Глибинний концептуальний аналіз.

32. Структурно-змістова (контенсивна) і функціональна типологія. Типологія семасіологічна і ономасіологічна.

33. Якісна і кількісна типологія. Зіставлення мов на рівні системи, норми і узусу.

34. Рівнева (аспектна) типологія.

35. Ареальна типологія.

36. Мова, мислення, інтерпретація явищ та категоризація дійсності.

37. Нейролінгвістичні основи семіозису.

38. Мовне моделювання реальності.

39. Підходи до багатовимірних інтерпретацій явищ мови та мовлення. Вибір "парасолькового напрямку" дослідження.

40. Визначення *tertium comparationis* у зіставних дослідженнях. Проблема формалізації отриманих результатів.

41. Метод моделювання у зіставних дослідженнях.

42. Квантитативний вимір контрастивних студій.

43. Типи міжмовних лексико-семантичних відношень: еквівалентність, відношення включення, відношення перетину, безеквівалентність.

44. Граматичні, стилістичні та конотативні компоненти (розбіжності) лексичного значення слова.

45. Багатомовне зіставлення на рівні лексико-семантичних груп.

46. Планування "корпусного компоненту" власного дослідження, інтеграція можливостей корпусної лінгвістики до методології дослідження.

47. Корпусна лінгвістика у контексті сучасних галузей мовознавства. Завдання корпусної лінгвістики

48. Універсалії структурної організації мовного коду. Еволюція ідей структурної лінгвістики. Рівні дослідження мовної системи. Принципи і методи корпусної лінгвістики.

49. Поняття про корпус. Базові характеристики корпусу. Автентичність, анотування; розмітка, картотека, ключове слово у контексті (KWIC), кодування, колігація колокація. Типи корпусів.

50. Специфіка організації масивів даних. Пошукова діяльність. Планування і визначення критеріїв пошуку, налаштування пошукових параметрів. "Фільтри" у "пошуковому

	<p>двигуні" корпусу, що є у відкритому доступі.</p> <p>51. Аналіз можливостей та інструментів, доступних у різному програмному забезпеченні. Співвіднесення можливостей, пропонованих певним корпусом і завдань власного дослідження.</p> <p>52. Етапи створення корпусу: Визначення джерел мовного матеріалу. Введення даних. Попередня обробка текстів. Конвертування й графематичний аналіз. Розмітка тексту. Корекція результатів автоматичної розмітки Конвертування розмічених до структури інформаційно- пошукової системи (corpus manager). Забезпечення доступу до корпусу.</p> <p>53. Лінгвістичний корпус текстів. Розрізнення корпусу від електронної бібліотеки або архіву.</p> <p>54. Сучасна типологія корпусів. Основні характеристики існуючих типів корпусів.</p> <p>55. Організація корпусу, його "пошуковий двигун". Пошукові та аналітичні інструменти у різному програмному забезпеченні. Планування "корпусного компонента" власного дослідження, інтеграція можливостей корпусної лінгвістики до методології дослідження.</p> <p>56. Специфіка вибору пошукових фільтрів. Етапи створення корпусу. Процедури стандартизації даних корпусу, формати даних для корпусу. Можливості та переваги різних комп'ютерних програм.</p> <p>57. The development of cognitive studies. The findings of cognitive semantics. The perspectives of existing methodology. The challenges of contemporary findings. The theory of prototypes. Prototypical categories. The relations inside categories. The meaning in the sentence. Syntactic relations and semantic effects.</p> <p>58. Define the notion of foregrounding. Linguistic tools in highlighting information in the text. Describe the process of mappings. Types of conceptual mappings. Mapping Techniques. Define cognitive metaphors: source and target domains. George Lakoff and Mark Johnson "Metaphors We Live By".</p> <p>59. Define the term "cognitive", explain why it is necessary to study mentality and the nature of human brain. Define the main scope of Semantics, say what Cognitive Semantics focuses upon. Describe the basic terms and methods of conceptual analysis. Say what terms from Linguo-Culture Studies apply to Cognitive Semantics. Give the main points of the theory of the mental spaces. Gilles Fauconnier. Describe the process of 'blending'. Speak about the "map of the world".</p> <p>60. The dynamic structure of meaning The classical notion of frame by M.Minsky. The linguistic approach to frames by C.Fillmore. The types of frames and semantic relations. Types of context and frames for situations.</p>
<p>Екзаменатори:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Колесник О.С.</i>, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри германської філології Інституту філології; • <i>Чеснокова Г.В.</i>, кандидат філологічних наук, професор кафедри англійської філології та перекладу Інституту філології.

